

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW, MPVO en SCM

Kennis

Van

Datum

5 december 2022

Referentie

35049532

Bijlagen

3

nota

Brief aan Tweede Kamer over het onderzoek naar het gebruik van indicatoren van herkomst en geslacht

Intern OCW afgestemd

MT OCW, PO, VO, MBO, HO&S, DE, DUO, FEZ, IOE, IvHO, NA, DOB, RCE, Cvte, RvC en OnderwijsRaad

Aanleiding

Conform de uitvoering van de motie van het lid Marijnissen c.s. en de motie van het lid Klaver c.s.¹ uit 2021 (hierna: motie 21) is ook door het ministerie van OCW onderzocht of er in de uitvoering van het werk van OCW (inclusief dienstonderdelen) sprake is van (on)rechtmatig en (on)behoorlijk gebruik van afkomstgerelateerde indicatoren, in het bijzonder in risicomodellen. In het eerder aan de Tweede Kamer verzonden plan van aanpak voor OCW² staat dat bij de inventarisatie en toetsing ook bezien wordt of sprake is van ongewenste sekseregistratie. Het onderzoek is intern uitgevoerd onder alle dienstonderdelen van het ministerie van OCW en conform afspraak worden de resultaten en onderliggende rapportages aan de Tweede Kamer aangeboden. De gelegenheid wordt benut om naast deze rapportages over de uitvoering van motie 21 tevens het Eindrapport van de Pilot Onnodige Sekseregistratie (POS) aan te bieden.

Geadviseerd besluit

Ondertekening brief en onderliggende rapportages aan Tweede Kamer door drie bewindslieden en verzending aan de Tweede Kamer;

Kernpunten

De brief presenteert de resultaten van motie 21 binnen het ministerie van OCW en haar dienstonderdelen. De brief beschrijft de aanleiding en de bevindingen uit het onderzoek op hoofdlijnen alsmede daaraan verbonden conclusies. De bevindingen zijn weergegeven in de rapportages in de bijlage. Het onderzoek rechtvaardigt de volgende conclusies:

- Het gebruik van afkomst- en seksegerelateerde indicatoren binnen het ministerie is rechtmatig en behoorlijk, in het risicomodel en in de overige verwerkingen;
- De Inspectie van het Onderwijs gebruikt een risicomodel waarin een afkomstgerelateerde indicatoren worden benut; het gebruik van deze indicatoren in het risicomodel en overige verwerkingen is rechtmatig en behoorlijk.
- Vijf dienstonderdelen gebruiken indicatoren van herkomst en geslacht (Bestuursdepartement OCW, Dienst Uitvoering Onderwijs, Inspectie van het

¹ Kamerstukken II 2020/21, 35510, respectievelijk nr. 21 en nr.16.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/01/06/plan-van-aanpak-ocw-uitvoering-motie-marijnissen-en-motie-klaver>

Onderwijs, College voor Toetsen en Examens en Rijksdienst voor Cultuurerfgoed);

- Zes dienstonderdelen maken geen gebruik van indicatoren van herkomst en geslacht (Nationaal Archief, Onderwijsraad, Raad voor Cultuur, Nationaal Bureau Unesco Commissie, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie);

In de brief wordt ook beschreven hoe OCW omgaat met de aanbevelingen die zijn gedaan naar aanleiding van de Pilot Onnodige Seksregistratie (POS) bij DUO. Deze pilot haakt aan bij de gemaakte afspraken in het Regeerakkoord 2017-2021 en het Coalitieakkoord 2021-2025. De volgende stap is om te onderzoeken in hoeverre het passend is dat de onderwijswetgeving het gebruik van seksegegevens voorschrijft. Daarnaast wordt het thema onnodige seksregistratie op hoog ambtelijk niveau geagendeerd binnen het ministerie om te komen tot een rijksbreed gedeelde instructie. Bovendien wordt een handreiking voor inclusieve communicatie opgesteld en gedeeld met de dienstonderdelen. Tot slot werkt Atria in opdracht van het ministerie aan het verbeteren en meer gebruiksvriendelijk maken van het afwegingskader in de Toolkit Onnodige Seksregistratie.

Toelichting

Op 19 januari 2021 vond het debat plaats over het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag.

Tijdens dit debat zijn er door het lid Marijnissen (SP) c.s. en Klaver (GL) c.s. moties ingediend, respectievelijk om "een voorstel te doen hoe overal binnen overheidsinstellingen vervuilde data, risicomodellen en het gebruik van nationaliteit worden opgeruimd" en "niet alleen te kijken naar nationaliteit, maar ook naar etniciteit en geboorteplaats". Tijdens dit debat is er gehoor gegeven aan de moties, die van toepassing zijn op alle departementen. Vanuit het kabinet is daaropvolgend op 8 april 2021 een voorstel naar de TK gestuurd voor de uitvoering van motie 21 door alle departementen.³

Gedurende de uitvoering van Motie 21 is er nauw contact geweest met de dienstonderdelen van OCW en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK). BZK heeft vanaf het begin centraal een coördinerende rol in het onderzoek bekleed; BZK is de brug geweest tussen de departementen en heeft de continuïteit van het onderzoek gewaarborgd alsook het politieke belang van de Tweede Kamer onderstreept. Vanuit het ministerie is de coördinerende rol vervuld vanuit de directie Kennis. De dienstonderdelen zijn betrokken geweest bij de letterlijke uitvoering van de motie, dat wil zeggen de inventarisatie en toetsing van het gebruik van afkomst-en sekse gerelateerde indicatoren.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/08/kamerbrief-voorstel-onderzoek-naar-en-opruimen-van-vervuilde-persoonsgegevens>

In de rapportage en de brief is de werkwijze verder uiteengezet voor de uitvoering van motie 21. In lijn met het plan van aanpak voor OCW zijn de dienstonderdelen gevraagd te inventariseren en toetsen op verwerkingsniveau, binnen de processen en systemen, of sprake is van (on)rechtmatig en (on)behoorlijk gebruik van indicatoren van herkomst en geslacht.

Elk dienstonderdeel is gevraagd de verbonden conclusies voor te leggen aan de Chief Privacy Officer (tweede lijn). Ook de Functionarissen Gegevensbescherming OCW en DUO is gevraagd een uitspraak te doen. Deze hebben geadviseerd:

- Zorg voor een continue volledige inventarisatie;
- Zorg voor een kwalitatief ingericht verwerkingenregister;
- Zorg voor kwalitatieve verwijzingen naar wetsartikelen zodat vastgesteld kan worden of er sprake is van een wettelijke grondslag en daarmee de rechtmatige verwerking;
- Zorg voor een meer multidisciplinaire aanpak;
- Zorg tenslotte voor een duidelijk pakket aan maatregelen voor het mitigeren van eventuele risico's die gepaard gaan met de verwerking van dit soort bijzondere persoonsgegevens (denk hierbij in het bijzonder ook aan het opruimen van de persoonsgegevens of het stopzetten van de huidige verwerking).

De Chief Information Officers (CIO) van elk dienstonderdeel zullen navolging van deze adviezen bevorderen. Deze advisering staat overigens de conclusie niet in de weg dat er geen indicatie is van onrechtmatig of onbehoorlijk gebruik van de indicatoren van herkomst of geslacht. Het benadrukt het belang om ook na dit onderzoek zorgvuldig te blijven gaan met deze indicatoren van herkomst en waar nodig risicogericht onderzoek te blijven doen naar nut en noodzaak van gebruik daarvan. Dat komt naar voren in het onderzoek dat ADR naar verwachting begin 2023 zal doen op de procesgang die OCW heeft gevolgd met de uitvoering van motie 21.

Het onderzoek omtrent motie 21 richt zich niet op de organisaties die vanwege wetgeving en financiering vanuit OCW wettelijke taken en uitvoeringsprocessen verzorgen buiten het directe bereik van OCW. Het gaat daarbij om ZBO's zoals SBB, NVAO, NWO, KNAW, NPO etc. en alle onderwijs, wetenschap, cultuur en emancipatie organisaties die vanwege OCW gesubsidieerd of bekostigd worden of anderszins een wettelijke taak hebben. Aangezien deze een eigen verantwoordelijkheid hebben inzake rechtmatig en behoorlijk gebruik van afkomst- en seksegerelateerde indicatoren is het niet proportioneel het onderzoek actief naar al deze organisaties uit te breiden.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.